

[Miljøministeren]

mindre tilfældigt, hvilke af disse dræninger der i givet fald bevirker en okkerforurening, må det være rigtigt, at miljøministeriet og folketinget siger: vi ønsker at vide nøjagtigt, hvor disse risici findes, hvor okkerforureningen findes i landet, og vi ønsker at støtte bestræbelser på at komme okkerforureningen til livs.

Jeg forstod på venstre, at man var lidt skeptisk over for lovforslaget og hellere havde set, at det var Hedeselskabet, der havde udført forsøget. Nu er det således, at det er miljøstyrelsen, der har lavet rapporten, og det er miljøbeskyttelsesloven, der skal sikre, at der ikke sker en utilsigtet og u hensigtsmæssig forurening af vore vandløb, så det er sådan set logisk rigtigt, at det er miljøstyrelsen, der administrerer denne forsøgsordning.

Hvis vi havde haft en større indsigt, og hvis vi havde haft ganske bestemte processer, som vi kunne igangsætte inden for okkerbekæmpelsen, så vil jeg da ikke sige, at der under ingen omstændigheder var mulighed for, at Hedeselskabet skulle kunne anvende disse processer. Naturligvis ville det have mulighed herfor. Men vi mangler ganske enkelt indsigt i dem.

Jeg er glad for, at flere af ordførerne har sagt, at efter den 3-årige periode er der i og for sig ingen faste retningslinjer for, hvilken støtteordning der vil blive tale om. Det kan være, at erfaringen vil vise os, at der er meget let adgang til nogle løsningsmodeller, som vil finde en meget, meget stor tilslutning her i folketinget. Det modsatte kan selvfølgelig også tænkes at ske. Jeg håber på det første, og jeg tager tilslutningen i dag som udtryk for, at alle forstår problemstillingen med okkerforureningen og ønsket om at afgrænse denne forurening og bekæmpe den, hvor den måtte forekomme, til sikring af vandløbene.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ninn-Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen

gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om udtagelse til nævninge- og domsmændsgrundlisten.

[Af Mimi Jakobsen (CD) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 17. Fremsat 15/10 80).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling**Justitsministeren (Henning Rasmussen):**

Det her foreliggende forslag til folketingsbeslutning vedrørende reglerne om udtagelse af personer til nævninge- og domsmændsgrundlisterne er en genfremsættelse af det forslag, der blev fremsat af medlemmer af centrum-demokraternes folketingsgruppe den 11. marts 1980.

I forbindelse med folketingets behandling af det tidligere forslag gjorde jeg nærmere rede for reglerne om udpegning af personer til de nævnte lister, og jeg kan her henvise til Folketingstidende 1979-80, 2. samling, sp. 8477 og følgende.

Som jeg nævnte dengang, har justitsministeriet udsendt et cirkulære til kommunalbestyrelserne, hvor det er tilkendegivet, at de personer, der udtages, bør udgøre et alsidigt sammensat udsnit af befolkningen, ligesom der bør tilstræbes en ligelig repræsentation af de forskellige aldersklasser og af mænd og kvinder. Det er, som jeg også tilkendegav ved behandlingen dengang, mit absolutte indtryk, at grundlisteudvalgene kender deres ansvar efter loven, og jeg har grund til at tro, at grundlisteudvalgene rundt omkring i kommunerne gør et dygtigt, sagligt og kompetent arbejde.

I 1978 foretog justitsministeriet i samarbejde med Danmarks Statistik en undersøgelse af, om de personer, der var udtaget til nævninge og domsmænd for perioden 1976-79, udgjorde et repræsentativt udsnit af befolkningen. Undersøgelsen viste bl.a., at der dengang var en mindre tendens til, at kvinder var underrepræsenteret, og at der var en vis aldersmæssig skævhed, således at unge under

[Justitsministeren]

35 år var underrepræsenteret. Kommunerne blev gjort bekendt med undersøgelsens resultat forud for udtagelsen til de nugældende grundlister, og jeg kan i den forbindelse oplyse, at justitsministeriet for tiden i samarbejde med Danmarks Statistik foretager en ny undersøgelse til belysning af, om de personer, der er udtaget til nævninge og domsmænd for perioden 1980-83, udgør et repræsentativt udsnit af befolkningen. Undersøgelsen forventes at være færdig i løbet af foråret 1981.

Bl.a. på grundlag af forhandlingerne her i forbindelse med det tidligere forslag har jeg forstået forslagsstillerne således, at man ønsker, at udtagelsen skal ske ved, at der i hver enkelt kommune udtages et antal personer blandt den voksne del af befolkningen i kommunen. Udtagelsen skal ske efter nogle forud fastsatte kriterier, der sikrer en ligelig fordeling med hensyn til alder, køn, erhverv og ægteskabelig stilling. Når det fornødne antal personer er udtaget, skal grundlisteudvalget blandt de udtagne udelukke dem, der ikke måtte opfylde lovens generelle krav om egnethed, eller som er udelukket fra at fungere som lægdommere i medfør af den særlige regel i retsplejelovens § 70 om, at advokater, anklagemyndighedens personale m.fl. ikke kan være lægdommere, og så skal udvalget derefter om fornødent supplere listen.

I modsætning til dette forslag bygger den nugældende udtagelsesprocedure på en positiv udvælgelse af egnede personer, og det tilstræbes samtidig, at de udvalgte udgør et repræsentativt udsnit af befolkningen. Det er som tidligere nævnt min opfattelse, at den nugældende ordning fungerer tilfredsstillende, og jeg finder derfor ikke, at der er et væsentligt og aktuelt behov for en ændring af udtagelsesproceduren.

Jeg går ud fra, at forslaget bliver henvist til udvalgsbehandling. Jeg vil naturligvis være klar til at medvirke til en klarlæggelse af eventuelle spørgsmål under udvalgsbehandlingen, og jeg vil holde udvalget underrettet om resultatet af den igangværende undersøgelse.

Enrico Møller Andersen (S):

Dette forslag til folketingsbeslutning om udpegelse til grundlisten for nævninge og domsmænd er jo en genfremsættelse af et

CD-forslag, som folketetinget havde mulighed for at debattere tidligere på kalenderåret. Som følge deraf og i betragtning af ministerens nys gjorde bemærkninger skulle der ikke være basis for, at jeg gør mange bemærkninger til beslutningsforslaget, men jeg skal dog tillade mig at sige, at socialdemokratiet er tilhænger af, at det læge element medvirker i retsplejen, og at en nødvendig forudsætning for, at dette kan ske, og for, at den herskende retsopfattelse i befolkningen kan vinde indflydelse på retsplejen, er, at nævninge og domsmænd udpeges i overensstemmelse med befolkningens sammensætning. Det er altså indlysende, at de grundlister, der arbejdes med, skal være i overensstemmelse med befolkningssammensætningen for så vidt angår køn, alder og erhverv.

Den undersøgelse, som er foretaget for så vidt angår grundlisterne 1976-79, har jo, som ministeren har påpeget det, vist, at kvinder er underrepræsenteret, at aldersgruppen fra 20 til 35 år er underrepræsenteret, og at der også er en underrepræsentation af faglærte og ufaglærte arbejdere. Men på baggrund af den henvendelse, som justitsministeriet efter denne statistiks offentliggørelse har rettet til kommunerne, tror jeg, at man i kommunerne for så vidt angår valget til grundlisterne for 1981 og fremefter har taget disse statistiske oplysninger til efterretning, og jeg tror og håber, at den opgørelse, der kommer i foråret 1981, vil vise, at der er bedre - om ikke fuld - overensstemmelse mellem grundlisternes sammensætning og befolkningens sammensætning.

I øvrigt kan man nok sige, at den debat, der har været ført her nu to gange på foranledning af centrum-demokraterne, kan have medvirket til, at udvælgelsen til grundlisterne finder sted på et grundlag, der gør, at sammensætningen af disse vil være i overensstemmelse med befolkningssammensætningen.

I øvrigt vil jeg sige, at det er socialdemokratiets opfattelse, at valg til tillidsposter i det demokratiske samfund - og nævninge og domsmænd er jo sådanne tillidsposter - bør foregå på et grundlag, der hviler på et folkeligt grundlag. Det gør kommunalbestyrelserne og de grundlisteudvalg, som kommunalbestyrelserne har nedsat. Det er min overbevisning, at man ved den fremgangsmåde, man anvender, har basis for at få en folkelig

[Enrico Møller Andersen]

dækning for grundlisternes sammensætning, og jeg tror, at den sammensætning, man her får, er bedre end en teknisk, mekanisk udvælgelse som den, der foreslås af centrumdemokraterne.

Vi er altså ikke særlig positivt stemt over for beslutningsforslaget og kan ikke medvirke til, at det skal gennemføres.

Bjørn Elmquist (V):

I og med at der er tale om en genfremsættelse, vil mange af vore indlæg jo indeholde de samme elementer som ved sidste behandling. Jeg vil skynde mig at sige, at udgangspunktet for mit partis stillingtagen til forslaget er som sidst, at vi er tilhængere af det læge elements deltagelse i vores retssystem ved domstolene i form af nævninge og domsmænd, og vi er med på at rette de skævheder, der måtte kunne påvises i den ordning – i det omfang de kan påvises, vel at mærke. Det har betydning for ordningens slagkraft, dens respekt og dens tillid i befolkningen; så det er vores udgangspunkt.

Men når vi ser på, om der er skævheder, så er der et par bemærkninger, jeg vil gøre, for det har at gøre med to elementer. For det første med gennemsnittet – vi kan også kalde det medianen – og for det andet med spredningen. Der er en række områder, hvor man kan anlægge den betragtning. Med hensyn til fordelingen mand/kvinde er det lidt svært at lave en median, et gennemsnit. Spredningen er meget god; der er måske visse skævheder, men de kan rettes op. Hvad alder og erhverv angår; kan man sige, at der skal være en spredning omkring et gennemsnit, men det kan knibe at få det gennemført i praksis.

Jeg afventer justitsministerens meddelelse om resultatet af den undersøgelse, som vedrører grundlisterne for 1980, men jeg vil godt forudskikke, at jeg tror, disse grundlisteudvalgsmedlemmer gør et udmærket stykke arbejde. Sad man i den konkrete situation selv, ville man nok gøre sig visse tanker om, hvordan man ville udforme grundlisterne. Den videre procedure er jo den, at der finder en lodtrækning sted på grundlag af grundlisten, og den må jo så være ganske tilfældig. Forestiller vi os en domsmandssag, hvor der skal medvirke to personer, kan det i det konkrete tilfælde godt støde retsopfattelsen, hvis man ikke har sørget for at få den spredning, der

er nødvendig for, at skævhederne ikke skal opstå. For så kunne vi meget vel forestille os, at det blev en millionær på over 65 år, der blev den ene domsmand, og at det blev en tilsvarende, der blev den anden domsmand. Det ville vi ikke være sikret imod på den måde. Jeg tror, medlemmerne af grundlisteudvalgene passer meget på, at de placerer sig så tæt på gennemsnittet som muligt – så meget det kan forsvares, i hvert fald – når de laver deres grundlister.

Vi står her over for et problem, som godt kan være svært at løse.

Hvis der skal ændringer til – hvis der kan påvises skævheder, der bør rettes – ja, så tror jeg egentlig ikke på det, som CD her foreslår. Det ville i hvert fald føre til, at en række mennesker, som måske ikke var motiverede, og som dermed ville være uegnede til hvervet, kunne risikere at blive valgt. De måtte så have større mulighed end nu for at sige nej, og så måtte vi også til at ændre på det felt.

Vi vil gerne være med til at snakke videre om sagen i udvalget, og vi håber, at nogle af de spørgsmål, som jeg her har været inde på, og de spørgsmål, som også er blevet rejst sidst, kan nå at blive afklaret. Det blev de jo ikke sidst, da vi slet ikke kom i gang med det i retsudvalget.

Agnete Laustsen (KF):

At være nævning eller domsmand er et uhyre krævende og ansvarsfuldt hverv, og der er derfor god grund til at sikre sig, både at udvælgelsen sker på absolut betryggende vis, og at de mennesker, som udpeges, sikres fuld integritet, når de udøver deres hverv.

Det sidste nævner jeg, fordi jeg finder det aldeles forkasteligt, at pressen for nylig har offentliggjort navne og politisk tilhørsforhold for to lægdommere i en konkret sag, oven i købet en sag af meget ømtålig karakter. Det bør efter vores mening være et absolut krav, at lægdommeres personlige engagement – det være sig i politiske foreninger, i organisationer el. lign. – er undtaget fra presseomtale, og at eventuel overtrædelse heraf gøres strafbar og ansvarspådragende.

Når dette er sagt, vil jeg gerne om CDs forslag gentage, hvad jeg sagde, da vi sidst behandlede samme forslag, nemlig at det konservative folkeparti er ganske enig med

[Agnete Laustsen]

fru Mimi Jakobsen i det mål, hun opstiller, ligelig og repræsentativ fordeling af disse tillidshverv blandt befolkningen, men vi kan ikke være enige i, at dette mål nås ved tilfældig udpegning gennem Danmarks Statistik. Der må stilles kvalifikationskrav til mennesker, der får tillagt så store beføjelser og så stor indflydelse på strafferetsplejen, og vi mener derfor, at det krav, som retsplejeloven indeholder om, at de, der udpeges, skal være egnede, er væsentligt og afgørende. Det kan naturligvis altid diskuteres, hvorledes dette egnethedskriterium skal defineres, men jeg har tillid til, at de nedsatte grundlisteudvalg, som jo er det organ, som skal indstille lægmændene, er i stand til at lægge en fornuftig vurdering til grund.

Spørgsmålet er imidlertid, om grundlisteudvalgene har været i stand til at indstille en ligelig repræsentation, således som loven kræver, både i henseende til køn, alder og erhverv. Her synes den for nylig offentliggjorte statistik at vise, at der har været visse skævheder. Det er nemlig påvist, at gård ejere, overordnede funktionærer og medhjælpende hustruer har været overrepræsenteret, hvorimod såvel faglærte som ufaglærte arbejdere er underrepræsenteret. Ligeledes har unge under 35 været underrepræsenteret. Kvinder har været en smule underrepræsenteret, dog ikke for de ældre aldersklassers vedkommende. Dette må grundlisteudvalgene naturligvis orienteres om, og det må nøje indskræpes dem, at dette ligelighedskrav skal overholdes.

Vi vil gerne i udvalget drøfte, hvorledes vi bedst sikrer grundlisteudvalgenes arbejde samt lægdommernes arbejdsforhold, og hertil kan dette forslag jo være en nyttig anledning.

Knud Lind (FP):

Udvælgelsen af domsmænd og nævninge foretages som bekendt af landsrettens præsident ved lodtrækning blandt de personer, der er opført på de såkaldte grundlister. Disse lister er sammensat af de kommunale grundlisteudvalg og skal, jævnfør retsplejeloven, bestå af personer med valgret, som skønnes egnede til hvervet. Hvorledes udvælgelsen i selve grundlisteudvalget foregår i praksis, er ikke muligt at undersøge konkret, fordi medlemmerne af grundlisteudvalget har en tavshedspligt.

I den forbindelse kunne det være rart, om ministeren kunne oplyse over for folketinget, om ministeren har gjort sig tanker om det brud på hidtil gældende kutyme i den danske presse om ikke at bringe navne eller politiske tilhørsforhold på lægdommere, som deltager i en retssag, og hvilke konsekvenser ministeren har tænkt på at drage over for lignende tilfælde. Jeg tænker her på retssagen angående Byggeren, hvor dagbladet Politiken oplyste læserne om domsmændenes politiske tilhørsforhold.

Man må imidlertid fastslå, at både sagen om Byggeren og de udvalgte domsmænd og f. eks. sagen mod hr. Glistrup kan give anledning til at rejse tvivl om, hvorvidt nævninge alene bør udpeges fra de politiske partier. Dette gør CDs forslag meget aktuelt.

Man kunne her spørge ministeren, om ministeren mener, at justitsministeriets cirkulære af 1967, der omhandler det ønskelige i, at der sker en alsidig udvælgelse, er blevet overholdt. Danmarks Statistik har forelagt en undersøgelse, der påviser, at der er visse skævheder i systemet vedrørende udvælgelsen. F. eks. kan det nævnes, at grupper som gårdejere er i overtal. Det kunne godt hænge sammen med, når man ser det på landsplan, at partiet venstre i landkommunerne har et flertal i kommunalbestyrelserne. Hr. Jimmy Stahr siger til Jyllands-Posten den 25. november 1980:

»At være nævning eller domsmand kræver, at man har en interesse for samfundet og retssystemet. Hvordan i alverden skulle de kunne sidde inde på Danmarks Statistik og finde ud af, hvem der har disse kvalifikationer?«

Forfatteren Ørums TV-udsendelse og den efterfølgende undersøgelse af TV-seernes mening om skyldspørgsmålet viste, at der i befolkningen er en meget stor interesse og også sund dømmekraft. Jeg mener, at hr. Jimmy Stahrs udtalelser er en grov undervurdering af den danske befolkning.

Det er i øvrigt pudsigt, at en stor del af folketingets tid går med at vente på udvalgs-overvejelser, i hvert fald når et mindre parti stiller et forslag. Vi er, når man hører justitsministeren, kommet ind i en slags overvejelsernes tid.

Fremskridtspartiet stiller sig meget velvilligt over for det af CD fremsatte beslutningsforslag, der omhandler udtagelse til nævning-

[Knud Lind]

ge- og domsmandsgrundlisten. Nævningeordningen er i øvrigt en gammel ordning i dansk retspleje og kan føres tilbage til den yngste jyske lov, dateret 1241. Nævninge, som tidligere hed sandemændene, havde tidligere en direkte efterforskningsopgave ud over det, om de skulle erklære sigtede skyldig eller ikke-skyldig. Dette blev senere overtaget, for så vidt angår efterforskningen, af politiet.

Nævningene bliver som sagt i dag udpeget af de politiske partier i kommunalbestyrelsen, der blandt deres medlemmer udpeger personer til grundlister, hvorfra domsmænd og nævninge udtages. Da vi ved, at en stor del af befolkningen i dag ikke er medlem af et politisk parti, vil man ikke kunne få nogen reel udvælgelse blandt eller udsnit af den danske befolkning. Man kunne således sige, at det tavse flertal, som blot går hen og stemmer ved et valg, men i øvrigt ikke ønsker at være medlem af noget parti, ikke er repræsenteret som nævninge i den grad, som måske kunne være ønskeligt. Det er fremskridtspartiets indtryk, at hele ordningen angående nævninge bør undersøges nøje. I et synspunkt i Weekendavisen siger dommer Robert Dam som et forslag til den mest rationelle løsning:

»Den mest rationelle og sikre retspleje opnås ved, at nævningesagerne overføres til domsmandsrettenes område. Derved opnås – foruden den efterlyste rationalisering – behandling af beviset i to instanser ved anke.«

Nævninge bør dog stadig væk have indflydelse på skyldspørgsmålet som en lægmandskontakt til det juridiske.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil godt takke for justitsministerens indlæg. Jeg tror, det er vigtigt, at vi bliver ved med at følge denne sag. Jeg synes, det er vigtigt, at man fra justitsministeriets side retter opfordringer til kommunernes grundlisteudvalg om at give disse grundlister en repræsentativ sammensætning. Det er mit indtryk, at det går i den rigtige retning både med hensyn til køn og erhverv.

Ellers er det jo blevet sagt nogle gange under debatten, at vi ikke har så meget nyt at tilføje, og det har jeg heller ikke. Jeg er måske endda lidt mindre positiv over for forslaget, end jeg var sidst, når jeg sådan læ-

ser, hvad jeg sagde sidste gang, fordi det, forslaget angiver at skulle gøre, er jo at give en mere ligelig fordeling af nævninge og domsmænd. Jeg sagde under sidste debat (Folketingstidende 1979–80, 2. samling, sp. 8483, 25. april 1980), at det jo tit var nogle skrappe drenge, som domsmænd og nævninge var oppe imod, og det mener jeg i hvert fald ikke er blevet mindre siden sidst.

Så er spørgsmålet: hvordan finder vi nogle mennesker, der med udgangspunkt i en ikke-juridisk tilværelse, men en almindelig arbejdende tilværelse, kan tage diskussionen op med disse personer? Jeg vil ikke sige, at fordi man er medlem af et politisk parti, så kan man det. Men i og med, at man er et aktivt medlem af et politisk parti og bliver udpeget eller udvalgt til at stå på en sådan liste, mener jeg alligevel, at man har demonstreret en interesse for samfundsforhold, en interesse for de ting, der foregår i samfundet omkring én, og man er mere vant til at debattere de ting, der foregår, og som sådan måske bedre egnet, end hvis det var en helt tilfældig statistisk udvælgelse, vi foretog. Jeg ville stadig væk være bange for, at vi ville få flere, som ikke kunne gøre sig gældende i forhold til de juridiske dommere, og det ville jeg synes var beklageligt.

Selve forslaget er vi stadig væk afvisende over for, men vi er da stadig væk parate til at drøfte denne her udvælgelse og også til at følge sammensætningen af grundlisterne. Jeg vil godt sige, at det er jo rigtigt, som fru Mimi Jakobsen skriver i sin fremsættelsestale, at den politiske organisering er gået meget ned inden for de sidste 10–15 år. Det gør, at det er et snævrere udsnit af den danske befolkning, vi har med at gøre. Jeg vil da ikke være utilbøjelig til at drøfte, om man kunne forestille sig andre organisationer inddraget i den udpegningsprocedure, netop fordi vi igennem 1970'erne og måske allerede 1960'erne har oplevet, at folk organiserer sig politisk på en anden måde end i partier.

Jeg synes bare, at jeg ville have den demonstration, at lægdommere aktivt havde vist en interesse for samfundsforhold og for retsplejen i det hele taget, for det tror jeg er en nødvendighed. Jeg tror i øvrigt også, det er meget godt, vi får taget det op igen – det vil jeg da godt sige til fru Mimi Jakobsen – fordi hele debatten i samfundet nu drejer sig om selve lægdommersystemet. Det var måske

[Ebba Strange]

også en debat, som vi skulle interessere os lidt for i folketingets retsudvalg, og det kunne vi også benytte denne lejlighed til.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Forslaget om udpegning af domsmænd og nævninge, om udarbejdelse af grundlisten på et andet grundlag, blev fremsat på et tidspunkt, der gjorde det meget aktuelt. Det blev fremsat den 15. oktober, og vi var ikke kommet mere end godt en uge frem, før der kom en sag, der gjorde dette forslag særdeles aktuelt. At vi ikke behandler forslaget før, skyldes mange forskellige årsager, men nu har vi det altså.

Det, der gjorde det aktuelt, var, at man ifølge Politiken opdagede, at i en sag, der havde politiske overtoner, Byggersagen, demonstrationerne omkring legepladsen, og hvad der skete derude, var to aktive medlemmer af det konservative folkeparti blevet udpeget til domsmænd. Forsvarerne, der gerne ville hjælpe deres klienter bedst muligt, frygtede, at disse domsmænd – hvad de naturligvis ikke kunne vide noget bestemt om – i deres afgørelse måske ville være præget af, at de var konservative.

Men det var jo ikke bare forsvarerne, det var jo også anerkendte jurister som højesteretssagfører Jørgen Hoffmeyer, advokat Arnold Rothenborg, der var redaktør af Juristen & Økonomen, og det var lærere ved Århus universitets juridiske fakultet, der gjorde opmærksom på, at man burde overveje, om dette uheldige sammentræf, at det var to tilhørende samme parti, der skulle dømme i denne sag. Det havde jo været lige uheldigt, hvis det var to, der tilhørte VS. For som Politiken siger, kan dette give anledning til, at den dom, der falder, måske ikke tillægges den vægt, som en dom skal have.

Jeg tror ikke på, at man klarer denne sag ved at gøre det – som den konservative ordfører for et øjeblik siden foreslog – strafbart at omtale, at domsmænd og nævninge har et politisk tilhørsforhold, for det er dog vist bare at prøve på at løse problemet ved at føje det ind under gultæppet.

Jeg sagde til Politiken i den fortsatte diskussion, der fandt sted, at jeg syntes, at det var rimeligt, at retsudvalget tog hele problemet op. Jeg har sendt en af Politikens artikler ind til retsudvalget og bedt om at få kom-

mentarer fra justitsministeren. Vi har ikke fået det endnu, men nu kan det jo ske i forbindelse med behandlingen af dette forslag. Derfor synes jeg, det er rimeligt, at forslaget er kommet frem.

Men hvad skal vi nu gøre? Skal vi nu gøre som de jurister, anerkendt fra alle sider, der ender med at foreslå, at man går over til en rent mekanisk udvælgelse? Det er omtrent det samme, som er foreslået af CD. Det tror jeg bestemt ikke man skal. Det er jo ikke nok, at grundlisten tilsammen repræsenterer et rimeligt dækkende udsnit af befolkningen. Der må jo også stilles det krav til dem, at de er rimeligt godt orienteret om det danske samfund og derfor kan træffe en afbalanceret afgørelse.

En afbalanceret afgørelse er jo netop at vurdere, hvordan lovene skal fortolkes i en bestemt sag. Som det tidligere er sagt, forekommer det også mig, alt andet lige, at folk, der gør sig den ulejlighed at melde sig ind i et politisk parti, har vist en sådan interesse for samfundet, at der er grund til at tro, at netop de vil kunne foretage denne velafbalancerede bedømmelse af den foreliggende sag i lyset af de lovparagraffer, der anføres.

Jeg vil gerne sige, at jeg bestemt ikke tror, at der er nogen grund til på forhånd at antage, at fordi man står i den konservative vælgerforening, skulle man ikke være i stand til at foretage denne afvejning. Tværtimod tror jeg, at to, der står i den konservative vælgerforening, ligesom to, der ville stå i VS' eller socialdemokraternes eller den radikale vælgerforening, ville være bedre til at foretage denne afvejning. Men spørgsmålet er jo, om vi kan gøre noget, så der ikke i offentligheden kommer en diskussion, om dommen nu er så dækkende, som den skal være.

Wilhelm (VS):

VS er meget stærkt tilhænger af hele lægdommersystemet, og det forudsætter naturligvis, at udvælgelsen af disse lægdommere er repræsentativ for befolkningen. Vi er til det yderste skeptiske over for alle forskellige kvalifikationskrav, man måtte kunne finde på. Det gør, at vi er enige med CD i de hensigter, de har med dette forslag, og i kritikken af den nuværende praksis. Det betyder, at vi vil støtte forslaget, som jeg sagde i foråret, forudsat at behandlingen i udvalget viser,

[Wihjelm]

at der kan skabes nogenlunde garanti for, at en repræsentativ udtrækning via Danmarks Statistik ikke kan sammenkobles med udtrækning af personoplysninger om de pågældende.

Den motivering, som CD skriver i bemærkningerne, en kraftig forfordeling af yngre aldersgrupper og af kvinder, tilføjede jeg noget om sidst, at der nok også var noget på erhvervsområdet og på social status. Det fremgår klart og tydeligt af undersøgelsen, der blev lavet i 1978. Forfordelingen af kvinder er måske nok mindre end frygtet; der er faktisk kun tale om 5 pct.s skævhed. De yngre aldersgrupper er det meget værre med, de 15 yngste årgange udgør 40 pct. godt og vel og har kun 18 pct. af de til listen udpegede, og de 5 yngste årgange har kun $\frac{1}{6}$ af den repræsentation, de skulle have ved en ligelig fordeling. Og så er der erhvervs- og social skævhed, som flere har været inde på, men ikke særlig kvantitativt. Der ligger det sådan, at gårdejere og godsejere og proprietærer og grossererere, fabrikanter, direktører og overordnede funktionærer samt medhjælpende hustruer til selvstændige erhvervsdrivende har ca. dobbelt eller endnu større repræsentation i forhold til, hvad der tilkommer dem, medens pensionister, specialarbejdere og ufaglærte arbejdere har under halvdelen og helt ned til en fjerdedel af den repræsentation, der tilkommer disse grupper.

Så kommer jo dette, at alt dette i virkeligheden kun drejer sig om grundlisten, og forslaget omfatter også kun grundlisten, men hvad sker der derefter? Hvorfor er der udtagne, som aldrig bruges – det er der jo faktisk – og andre, der bruges meget ofte? Bli- ver de her påpegede skævheder i grundlisten med hensyn til køn, alder, erhverv og social placering yderligere forstærket ved selve udvælgelsen til nævning henholdsvis domsmand? Hvordan går det til – rent statistisk er sandsynligheden simpelt hen slet ikke til stede – at man i en politisk intrikat retssag får udvalgt lige præcis to konservativt udtagne domsmænd? Hvordan går det til, at man i en anden politisk intrikat retssag fra anklage- myndighedens side forkaster lige præcis en DKP-udpeget nævning? Man kan besvare det med at sige, at det skal være forbudt at omtale det. Jeg er enig med hr. Bernhard Baunsgaard i, at det er at feje det ind under gulvtæppet. Det, der er alvorligt her, er, at de

ting foregår, og ikke, at de bliver omtalt. Det er da glædeligt, at de bliver omtalt, når de foregår; men hvordan går dette egentlig til? Sådanne spørgsmål om forstærkning eller afdæmpning af skævhederne og de andre lidt mærkelige ting, der forekommer, vil vi godt søge at få belyst under udvalgsbehandlingen, for det er dog vigtigere, hvem der faktisk bruges som nævninge og domsmænd i retssa- lene, end hvem der figurerer på grundlisten. Hvis f. eks. en statistisk korrekt EDB-udta- gelse åbner mulighed for, at anklagemyndig- heden får nemmere adgang til at danne sig et indtryk af de pågældende, så ville en sådan reform bringe os fra asken og i ilden.

Edith Holm (KrF):

Fra kristeligt folkepartis side kan vi erklæ- re os enige i målsætningen i forslaget om, at domsmænd og nævninge skal udgøre et re- præsentativt udsnit af befolkningen. Men vi er ikke sikre på, at en udvælgelse af doms- mænd og nævninge via Danmarks Statistik tilgodeser, om vedkommende er egnet til hvervet efter retsplejeloven. Vi ønsker derfor et udvalgsarbejde for derigennem at få be- lyst, hvilke former for udvælgelse der er bedst.

Lis Starcke (DR):

Retsforbundet vil gerne være med til at se på, om der kan findes en bedre måde at ud- tage nævninge og domsmænd på end den hidtil benyttede. Om det er muligt, tør vi ik- ke sige, men vi anser det for nyttigt, at cen- trum-demokraterne har genfremsat deres be- slutningsforslag nr. B 17, som netop har det- te formål.

Da forslaget sidst blev behandlet her i sa- len, var der især to forhold, som vi drøftede. Det var nævningenes egnethed og den noget skæve repræsentation af befolkningen. Den skæve fordeling, som jo har været omtalt nogle gange i dag, med hensyn til alder, køn, om man var faglært eller ikke faglært, om man havde erhverv, eller man var uden er- hverv, var udregnet af Danmarks Statistik. Justitsministeren gav os dengang den oplys- ning, at kommunerne var blevet gjort be- kendt med resultatet af undersøgelsen forud for udtagelsen til de nuværende grundlister, og tilføjede, at der således havde været mu- lighed for i de nye grundlister at rette op på

[Lis Starcke]

de skævheder, som var påvist. Derfor er jeg i dag nysgerrig efter at høre, om det så havde hjulpet. Det har justitsministeren så i dag sagt at vi først kan forvente svar på på et noget senere tidspunkt, men det er vigtigt for os at få det at vide.

Med hensyn til det andet forhold, egnetheden, vil jeg gerne spørge forslagsstillerne, om de mener, at kravet om egnethed kan opfyldes ved en udvælgelse pr. EDB. Jeg synes, at man dér kan forlange at få lidt mere at vide om det spørgsmål også her i salen, ikke alene i udvalgsarbejdet.

Ved egnethed er jeg villig til at forstå det, fru Winnie Møller så udmærket beskrev: at være i besiddelse af sund fornuft og almindelig retsbevidsthed. Det er for så vidt nok for mig, ikke at man skal være specielt kvalificeret. Jeg synes, at når man har mange nævninge, så når man så langt i en retfærdig bedømmelse, som det er menneskeligt muligt.

Sværere er det jo nok, når der er tale om domsmændene, fordi det er to, måske tre. Det er så få, og de konfronteres så stærkt med erfaringer, veltrænede juridiske fagfolk. EDB kan, som vi ved, udrette meget, men jeg kan ikke rigtig se, at en datamaskine kan klare denne opgave. Med hensyn til tre domsmænd er det jo lidt vanskeligt at skaffe spredning.

Sidste gang nåede vi ikke udvalgsarbejdet, det vil jeg se frem til denne gang, og jeg håber, at udvalget også kan få mere at vide om udvælgelsen til grundlisterne og den senere udvælgelse fra grundlisterne, altså den lodtrækning, der er, der jo igen bringer et lidt tilfældigt moment ind dér, og som landsrettens præsident foretager.

Endelig om eventuel udskydelse af uegnete eller inhabile nævninge. Alt det synes jeg er vigtigt at få at vide, før vi helt kan bedømme det forslag, der foreligger, og før vi muligvis kan få rettet noget ved det bestående, fordi det, vi vil, det er jo det samme: at det bliver bedre, at det bliver retfærdigere.

Jeg vil give ministeren ret i, at det er meget væsentligt, at befolkningen har tillid til lægdommerinstitutionen, og det var hr. Bernhard Baunsgaard jo også inde på. Jeg synes, det er en meget væsentlig ting, at befolkningen har tillid til det, der sker.

Jeg vil gerne starte med at sige tak til hovedparten af folketingets partier, ikke fordi der i dag har været umiddelbar tilslutning til forslaget, som det ligger, men fordi næsten alle partier har givet udtryk for, at de var meget glade for, at vi holdt denne sag varm, og at vi fik lejlighed til at følge dette problem og give det den udvalgsbehandling, som vi ikke nåede sidst. Det er selvfølgelig også præcis de argumenter, der har fået CD til at genfremsætte forslaget, som jo har været til behandling for ikke så længe siden. Vi nåede ikke udvalgsbehandlingen, men vi fornemmede, at der var sådan en interesse her i salen, at vi burde tage sagen op igen for at få lejlighed til at få den undersøgt nærmere.

Jeg vil godt starte med at sige, at det jo er den statistiske udpegning, der egentlig er den, jeg vil ikke sige rigtige metode, men oprindelig tænkte metode. Det hedder jo i § 1 i den bekendtgørelse om disse ting, som er udsendt fra justitsministeriet, at man tager den statistiske metode. Men så er der tilføjet i § 2, at såfremt der ikke i grundlisteudvalget opnås enighed om, hvilke personer der skal udtages til grundlisten, har hvert medlem af udvalget ret til at kræve, at udtagelsen foretages i overensstemmelse med de i styrelsesvedtægten gældende regler om kommunalbestyrelsesvalg til udvalg m. v.

Det vil altså sige, at hovedreglen faktisk er den statistiske udpegning. Det vil jeg gerne have slået fast, også måske over for ministeren, som ligesom lagde megen vægt på, at selvfølgelig kunne man udpege statistisk, men at det var den anden udpegningsmetode, som man ligesom havde sympati for. Det er altså den statistiske udpegning, der er hovedideen i det. Kan man ikke blive enig, kan man gøre noget andet. Det er denne anden mulighed, vi er meget skeptiske over for.

Der er to problemer i dette forslag. Det ene er den skævhed, som flere undersøgelser har konstateret der eksisterer med hensyn til erhverv, køn, alder. Disse skævheder tager vi også i CD alvorligt. Jeg kan bare referere til den undersøgelse, som jeg også gjorde sidst, der er foretaget af Bjarne Ruby i Juristen i 1971. Han har en kontrolgruppe, som han sammenligner med domsmandsgruppen. Det viser sig, at hvor der i kontrolgruppen eksempelvis var 12 selvstændige, så er der 23 i domsmandsgruppen, altså en betydelig overrepræsentation. Der var 26 funktionærer i

Mimi Jakobsen (CD):

[Mimi Jakobsen]

kontrolgruppen, men der var 55 i domsmandsgruppen. Andre tal må jeg lade ligge, men det kan vi tage op i udvalgsarbejdet. Dette er blot et eksempel på, at der er betydelige skævheder. Der var også en betydelig skævhed, hvad angik de ufaglærte arbejdere, men jeg har desværre ikke procentsatserne her. Der var en overordentlig stor skævhed, hvad angik pensionister, studerende og andre med ikke-oplyst erhverv.

Det vil altså sige, der er nogle skævheder, som man måske har fået rettet op på, men jeg har ikke det indtryk, at man har fået gjort det. De eksempler, der fik mig til at rejse denne sag, var nogle, der er opstået efter, at man har gjort grundlisteudvalgene bekendt med denne undersøgelse i kommuner, hvor man for første gang gik fra statistisk udpegning til politisk udpegning. Der kunne man konstatere præcis de samme skævheder, som har været påvist i tidligere undersøgelser. Derfor føler jeg, at problemet ikke er løst endnu, og det må vi så prøve at få gjort denne gang.

Men ud over den erhvervsmæssige, køns-mæssige og andre skævheder er der jo altså en helt anden og helt fundamental. Den får der relativt få ordførere, der var inde på, til trods for at jeg faktisk sidste gang understregede, at det var den væsentlige for CD. Det er det, at man må konstatere, at når der sker en politisk udpegning, vil det i mange, mange tilfælde betyde, at man tager mennesker, man kender, og hvor kender man mennesker fra? Det gør man bl. a. og hovedsagelig fra sin egen vælgerforening, fra sit eget bagland. Det giver en skævhed, som ligger helt fundamentalt under det her, nemlig at vi vel har 7, 8, 9 pct. af landets indbyggere, der er medlemmer af et politisk parti. Det er dér, jeg ønsker primært at sætte ind. Jeg ønsker ikke, at en lille politisk overklasse, tag det i gåseøjne, skal sætte sig på dette, fordi jeg er lidt bange for den professionalisme, som nogle efterlyser. Jeg kan godt være enig med fru Ebba Strange i, at det kan være nogle skrappede drenge, man er oppe imod, men ideen med dette er, sagt lidt groft, at det er hele bredden lige fra professoren i jura til den person, der føler, at man omtrent skal have dødsstraf for at køre uden cykellygte, vi skal have med. Så må man altså enten give yderligere mulighed for at sige nej, som hr. Bjørn Elmquist var inde på, eller man må sige: der

skal en bedre vejledning til, når disse mennesker for første gang kommer ind og bliver bragt i denne for os alle vel temmelig usædvanlige og meget belastende situation. Det vil jeg gerne gå med til. Men jeg er bekymret over, at det skal være professionelle folk, der skal sættes op mod andre professionelle folk. Det bryder jeg mig ikke om. Så er vi ude over den folkelige islæt. Om vi vil have den, det skal vi ikke diskutere i dag, men vil vi have den, så må vi sørge for, at de ikke bliver en slags pseudoprofessionelle, der bliver sat til dette her, for det har ikke været meningen.

Dermed er jeg så inde på spørgsmålet om egnethed. Jeg kan ikke sætte nogen kriterier for, hvem der er egnet. Der har været fremsat flere forslag fra ordførerne; man har talt om engagement i samfundet. Det ville være dejligt, hvis vores vælgere havde det samme engagement og vi kunne sætte de samme begrænsninger dér, men det er der ingen af os, der drømmer om at gøre. Vi tager alle vælgerens dom højtideligt, i hvert fald hvad vores egne vælgere angår. Derfor synes jeg, det er dobbeltmoral. Jeg synes selv, det er alvorligt at skulle sidde som nævning eller domsmand. Jeg har heldigvis aldrig prøvet det. Men jeg synes, det er et meget alvorligt job. Jeg synes også, det er alvorligt at gå ud og stemme til et folketingsvalg. Der er ingen, der drømmer om, at man ikke kunne lade hvem som helst gøre det. Derfor siger jeg: hvad er det for kriterier, man vil have? Jeg føler ikke, at det skal være professionelle, der skal kunne diskutere i større grad, end folk kan i almindelighed. Jeg vil nok sige, at budet med den sunde fornuft er vel noget af det nærmeste, man kan komme, for det siger ikke så forfærdelig meget, men til gengæld udelukker det heller ikke nogen. Jeg er ikke begejstret for, at man stiller ret mange andre krav end det.

Jeg har et spørgsmål til ministeren, og jeg er selvfølgelig glad for, at vi får en undersøgelse, som er aktuel. Det har vi måske i al beskedenhed bidraget til, det ved jeg ikke, det er også lige meget, men det er godt, vi får den. Jeg vil gerne spørge ministeren, om ministeren kunne tænke sig – det er måske allerede inkluderet i den nævnte undersøgelse – at man spurgte, hvor mange af disse mennesker, der er udpeget, som var medlemmer af et politisk parti. Jeg ønsker for Guds

[Mimi Jakobsen]

skyld ikke at vide hvilke, men kun hvor mange der er medlemmer af et politisk parti. Det ville være meget relevant i relation til dette forslag, og det vil jeg meget gerne vide.

Så har man naturligvis inddraget den temmelig aktuelle sag om Byggeren og den udpegning, der skete dér. Jeg vil overhovedet ikke tage stilling til den. Jeg vil blot sige, at det er noget af det, vi vil opleve i flere og flere tilfælde, fordi hovedparten af de nævninge og domsmænd, vi får, efterhånden bliver politisk udpeget. Så faren vokser for, at vi får diskussioner hver eneste gang, om der nu virkelig skal sidde 2 konservative, som indvendingen var i dette tilfælde. Man kan aldrig helt undgå det, for naturligvis vil man også ved en statistisk udpegning ramme nogle partimedlemmer. Men at vi forøger faren for at få den diskussion og det problem ved at lade de politiske partier udpege, det er jeg i hvert fald helt sikker på.

Ganske kort til fru Ebba Strange. Jeg nævnte det med de skrappe drenge. Jeg vil også godt sige til fru Ebba Strange, at det var måske en fortaelse, fru Ebba Strange kom med om, hvad forslaget angav at have til hensigt. Jeg vil godt sige, at der ligger ikke noget som helst andet bag dette forslag, end hvad der står i det. Det tror jeg også fru Ebba Strange ved.

Hr. Bernhard Baunsgaard nævnte netop dette med det aktuelle eksempel og sagde: det er ikke nogen løsning at forbyde at nævne det politiske tilhørsforhold. Jeg er helt enig. Jeg vil bare anføre, at jeg føler, at faren for disse diskussioner, som er meget uheldige, øges ved, at man tillader den politiske udpegning.

Til hr. Wilhjelm vil jeg sige, at jeg er ganske enig i, at selvfølgelig skal det ikke kombineres med nogen form for udtrækning af personoplysninger. Det håber jeg også ligger i det, jeg har sagt. Vi er ikke interesseret i at vide andet om de mennesker, end at de opfylder de betingelser, der ligger i dag. Der er noget med, at hvis man fylder 70 år inden udløbet af det tidsrum, for hvilket grundlisten gælder, og andre ting, kan man sige fra. Jeg vil gerne diskutere muligheden for yderligere begrundelser for at kunne sige fra, det har jeg ikke noget imod, men det skal være folk selv, der gør det, det skal ikke være noget, andre gør for dem.

Jeg har ikke mere tid tilbage, men jeg vil gerne sige, at vi ser i CD frem til et udvalgsarbejde om dette. Jeg fornemmer, at der er betydelig interesse for forslaget, og jeg vil gerne sige tak til ordførerne i dag.

Justitsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg har ikke til hensigt at tage stilling til det spørgsmål, som er blevet rejst om, hvorvidt der er sket en overtrædelse af nogle regler i forbindelse med offentliggørelsen af navne og politisk tilhørsforhold for de to domsmænd, der har været omtalt. Men jeg vil gerne i anledning af det, der er blevet sagt om domsmændene og deres forhold til offentligheden, sige, at jeg for nogen tid siden har fået et par breve fra domsmænd – og det var for den aktuelle situation med de to nævnte domsmænd – der meget har henstillet, at deres navne og adresser af hensyn til dem selv og af hensyn til deres familie på grund af de sager, de blev bedt om at være medvirkende i, blev holdt fortroligt. De har følt, at det i visse sager var ikke så lidt af en belastning, måske især for familien, hvis deres navne og især deres adresser var offentligt bekendt. Det er breve med sådan en alvor, at jeg ikke kan lade være med at notere mig, at disse mennesker i hvert fald betragter det som et problem, og det er derfor et problem, som vi overvejer i øjeblikket i justitsministeriet.

Jeg har konstateret, at der er ét fælles træk alle steder fra, og det er ønsket om at få alsidige lister med egnede personer. Jeg har også konstateret, at der er nogen forskel i opfattelsen af, hvilke kriterier man kan opstille, om man kan opstille kriterier for egnethed, om man kan finde udvælgelsesmetoder, som sikrer, at der er en vis egnethed til stede, før man kommer på listen. Og når jeg tror, vi ikke kommer uden om at føre denne diskussion til ende og heller ikke kommer uden om at tage stilling til det vanskelige problem, hænger det sammen med, at til sidst, når de to, der skal medvirke i en domsmandssag, skal udpeges, så er der kun to, og da kan vi ikke løbe den risiko, at den ene af de to ikke betragtes som egnet, eller at den pågældende af en eller anden grund ikke har den interesse i sagen, som man må forudsætte at den pågældende har. I det hele taget er problemet jo, at i den typiske domsmandssag med

[Justitsministeren]

to medvirkende domsmænd sidder de juridiske dommere tilbage med to konkret udpegede mennesker, og derfor vil vi aldrig undgå at komme i den situation ind imellem, at ved udvælgelsen af domsmændene løber vi en risiko for, at der bliver en ensidighed på en eller anden måde; det bliver to mænd, det bliver to kvinder, det bliver to i samme alder, eller hvad der nu kan være udtryk for en vis ensidighed. Det kommer vi ikke uden om. Og jeg er ganske enig med hr. Bjørn Elmquist i, at det er svært at sikre sig alsidighed, når der kun skal udpeges to domsmænd.

Jeg vil gerne sige i anledning af det, som hr. Knud Lind har sagt og andre har antydet – sådan forstod jeg det i hvert fald – at man skal være medlem af et politisk parti for at blive udpeget til nævninge- og domsmandsgrundlisten, at det mener jeg ikke man skal. Det er ikke på nogen måde noget krav, og selv de steder – og jeg tror egentlig, det er relativt få steder – hvor man foretager udpegningen strikte efter den d'hondtske fordelingsmetode, dvs. at man efter partiernes styrke udpeger hver sin del af listen, tror jeg ikke, det er det altovervejende træk, at man udelukkende udpeger mennesker, hvis politiske tilhørsforhold man kender, og hvis politiske tilhørsforhold er i overensstemmelse med ens eget.

Jeg ved, der er mange, mange steder, hvor man sætter lidt af en ære i at tage hensyn også til grupper, der ikke er repræsenteret i det kommunale råd, og derfor tror jeg ikke, at det nuværende udpegningssystem har de fejl, som man populært i den almindelige opfattelse mange steder mener at det har. Men jeg er da enig med de forskellige i, at vi skal sikre os, at der kommer et totalt set alsidigt resultat ud af det, og vi skal i videst muligt omfang sikre os, at vi ikke opstiller alt for ensidige egnethedskrav, som kan være medvirkende til, at vi på et usagligt eller forkert grundlag får sammensat vores nævninge- og domsmandsgrundlister.

Jeg vil da også godt erindre om i anledning af, at der er blevet talt om, at domsmændene udpeges, at domsmændene og nævningene kommer på listen efter beslutning i de særlige udvalg i kommunalbestyrelserne, at den lodtrækning, der foretages blandt listens navne, foretages af landsretspræsidenten i det pågældende landsretsområ-

de, og at han naturligvis ikke har kendskab til de pågældendes politiske tilhørsforhold. Der skal ikke foretages en udpegning, der skal foretages en lodtrækning. Den liste, der kommer ud af lodtrækningen, skal anvendes i listens rækkefølge, og derfor er det ikke sådan, når der er tale om domsmænd, at nogen kan udskyde en domsmand og sige: vi foretrækker en anden domsmand. Der er ikke nogle, der udpeger dem, der skal medvirke i en konkret domsmandssag. De udtages efter ganske bestemte regler, så enkelte mennesker ikke har indflydelse på, hvem det er, der skal medvirke, og her vil jeg godt sige, at hvis det i stigende grad bliver en mulighed, at man kan vælge at være fri, specielt hvis man kan vælge at være fri i bestemte typer af sager eller i en bestemt sag, uden at der er en personlig grund dertil, altså en grund, der gør én inhabil eksempelvis, kan en sådan imødekommethed over for en vægring ved at være medvirkende i bestemte sager jo være medvirkende til, at man får en sammensætning af de anvendte domsmænd i visse typer af sager eksempelvis, som kan være uheldig.

Jeg vil derfor gerne advokere for, at vi opretholder et rimeligt egnethedskriterium, en metode, der rimeligt sikrer egnethed, og at vi samtidig, når den metode er anvendt, anvender et system, hvorefter de mennesker, der har accepteret at stå på domsmandsgrundlisten – og jeg mener egentlig principielt, at alle, der opfordres dertil, skal have en forpligtelse til at stå der – skal møde i den rækkefølge, de er blevet lodtrukket – for nu at bruge det udtryk.

Så kan fru Mimi Jakobsen og jeg jo diskutere i udvalget – eller jeg kan få stillet spørgsmål om det – om det nu kan siges at være helt rigtigt, når fru Mimi Jakobsen siger, at den statistiske udpegning er hovedmetoden i det nuværende system. Det kommer jo an på, hvad man forstår ved den statistiske udpegning, for hvis man ved statistisk udpegning mener, at man skal tage et tilfældigt udsnit af folk fra det lokale folkeregister, føler jeg mig ikke overbevist om, at fru Mimi Jakobsen har ret; men det kan vi diskutere i udvalget.

Jeg kan godt forstå det problem, som også diskuteres, nemlig det helt rimelige ønske om, at de mennesker, der bliver udpeget til at være domsmænd, har et rimeligt kendskab

[Justitsministeren]

til, hvad de går ind til, en rimelig interesse deri, et rimeligt kendskab til samfundsforhold og, skal vi sige en afbalanceret og velovervejede holdning. Jeg har ikke sagt, at vi skal undersøge hos den enkelte, om nogle kriterier er opfyldt, men det er sådan nogle ting, vi sigter på. Vi vil gerne, som fru Ebba Strange udtrykte det, på den ene side have nogle, der måske kunne siges at være lidt professionelle, når det drejer sig om at virke som lægmandsrepræsentanter, lægmændenes repræsentanter, det læge folks repræsentanter i sager af denne art, og på den anden side ønsker vi i videst mulig udstrækning at sikre, at almindelige mennesker uden særlige forudsætninger får en mulighed for at medvirke. Det er en vanskelig balancegang, og jeg har forstået på de forskellige ordførere, uanset om de har været af den ene eller den anden opfattelse med hensyn til beslutningsforslaget, at når det kommer til det at sikre den rimelige balancegang, har der ikke været nogen særlig uoverensstemmelse.

Jeg vil så gerne gentage, hvad jeg har sagt ved tidligere lejligheder, at jeg vil gøre, hvad jeg kan for at være medvirkende til, at vi får de alsidigt sammensatte lister, og at vi bevarer det system, vi har i øjeblikket, på den måde forstået, at når man er optaget på en grundliste, skal det herefter være en forpligtelse at møde, og det skal ikke være sådan, at man, når det drejer sig om domsmændene i alt fald, skal kunne vælge sig ud af det eller skal kunne vælges ud af det.

Jeg forstår godt, at man i forbindelse med sagens behandling i dag har rejst spørgsmålet om nævningeinstitutionen og herunder også spørgsmålet om, at man kan udskyde et par nævninge, men det er nu nok alligevel en noget anden problematik, som vist har meget lidt at gøre med selve forslaget her. Men det understreger yderligere, hvor kompliceret det er at ville have et system, hvor vi i rimeligt omfang har lægmand med, samtidig med at vi i rimeligt omfang har sikret, at de mennesker, det drejer sig om, også får en rimelig og retfærdig behandling i retssagen.

Dette siger jeg med udgangspunkt i den bemærkning, fru Mimi Jakobsen gjorde afslutningsvis, nemlig at det også er vigtigt at stemme til et folketingsvalg. Nu vil jeg ikke gøre mere ud af den bemærkning, end rimeligt er, men jeg mener, at det, man foretager sig, når man er domsmand eller nævning, er

langt, langt vigtigere end det, man foretager sig, den dag man stemmer ved et folketingsvalg, for ved et folketingsvalg er man én ud af mange hundrede tusinde vælgere, der sætter et kryds, og har man ved den lejlighed gjort noget forkert, er det til at bære, men hvis man, den dag man er domsmand, eller den dag vi skal tage beslutning om, hvordan man udpeger domsmænd, ikke er 100 pct. eller næsten 100 pct. sikker på, at det betragtes med betydelig større alvor – og nu vil jeg ikke være polemisk, fru Mimi Jakobsen, når jeg siger det – end at stemme ved et folketingsvalg, risikerer folketingsvalget at gøre noget, der er ganske alvorligt forkert.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Ministeren sagde noget i retning af: med den d'hondtske metode og efter partiernes styrke udpeger man nævninge. Ministeren mente ikke, at der i grundlisteudvalget blev peget på nogen politiske nævninge, sådan forstod jeg det; der blev ikke taget nogen politiske hensyn dér. Men man siger dog, at man udpeger efter partiernes styrke. Jeg vil godt spørge ministeren: kan ministeren bevise, at det ikke er således, at man fra et bestemt parti selvfølgelig vil pege på nogle partifæller, når man er kommet ud over tanter, onkler osv., og hvem man ellers kender? Det mener jeg ikke vi har set nogen beviser på nogen steder endnu. Og så vil jeg da godt spørge ministeren: skal man være politisk bevidst for at kunne dømme i en retssag?

Bjørn Elmquist (V):

Det, der kalder mig på talerstolen her i anden omgang, er også det med det politiske, og jeg noterede mig, at hr. Knud Lind i første omgang – og jeg skulle vel egentlig være nået at komme herop før hr. Knud Lind nu, men det nåede jeg ikke – sagde, at nævninge udpeges af kommunalbestyrelsernes partier blandt partiernes medlemmer. Det er min klare opfattelse, at det er der ikke belæg for. Jeg kender adskillige personer, som ikke er medlemmer af partier, og som alligevel optræder på både domsmands- og/eller nævningeliste, og derfor mener jeg, det er overdrevent, hvis man siger det på den måde.

Jeg tror heller ikke på, at den statistiske metode eller EDB-metoden ville køre uden

[Bjørn Elmquist]

om det politiske, og jeg har heller ikke indtryk af, at der skulle være et særligt filter sat op, der hindrede, at særligt politisk orienterede eller interesserede kom med. Grunden til, at der er denne voldsom interesse – ind imellem i hvert fald – for politisk tilhørsforhold hos domsmænd og nævninge, hænger vel også sammen med en stigende politisering af sagerne. Det var, fordi Byggeren var så politisk en sag, opfattet af nogle i hvert fald, og derfor burde man måske hellere gå den anden vej og overveje, om man skulle ændre reglerne for domsmandssager og nævningesager. Men det er en strøtanke.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg må lige rette her. Det er grundlisteudvalgets medlemmer, som bliver udpeget på grundlag af det politiske, og jeg kan da sige, at i den kommune, Fladså kommune, hvor jeg sidder i kommunalbestyrelsen, henvendte man sig og sagde, at vi kunne få ét medlem. Vi pegede så på et af vores medlemmer, der kom ind i grundlisteudvalget. Det er på den måde.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Ja, udpegningen til grundlisten foregår jo nok på mange forskellige måder, og det er vel også forskelligt, hvor mange de forskellige vælgerforeninger er interesseret i at udpege. Så vidt jeg forstår, er det her i København i meget høj grad vælgerforeningerne, der indstiller til grundlisten. I Århus er det en enkelt af vælgerforeningerne, der indstiller mange, og de andre nogle få, og så tager man i øvrigt folk, som man tror vil være egnet til at være nævninge og domsmænd.

Jeg vil gerne sige lidt om det, som justitsministeren var inde på, nemlig problemet om at offentliggøre navn og adresse. Jeg synes nok, der er megen grund til at overveje, om vi skal have en eller anden bestemmelse ind dér. Jeg tror ikke, at det skal gøres ligefrem odiøst på en eller anden måde, at man har en politisk overbevisning. Det kunne det jo nemt blive, hvis vi satte en bestemmelse ind herom. Men navn og adresse i visse domsmands- og nævningesager kan det nok være rimeligt at overveje om vi skal sætte ind.

Og så vil jeg lige, for at det heller ikke skal glemmes under behandlingen i udvalget,

sige, at jeg har fået henvendelser om – der er også skrevet nogle artikler om det – hvorvidt man ikke ligefrem kan gennemgå med de folk, der er optaget på grundlisten, hvordan man optræder som domsmand og nævning. Når folk, der gentagne gange har været domsmænd eller nævninge, føler, at de gerne ville have en bedre gennemgang af de ting, man kan komme ud for, af sagkyndige, synes jeg, man også må tage det op i udvalget, men det bliver der jo anledning til at vi kan gøre.

Mimi Jakobsen (CD):

Hvorvidt man faktisk udpeger politisk, om partierne vælger at udpege blandt medlemmerne eller ej, har vi alle sammen nogle erfaringer for; enten går de i den ene eller den anden retning. Det er derfor, jeg synes, det kunne være interessant at få dette aspekt undersøgt; i hvor høj grad er de udpegede, de på grundlisten opførte personer, medlemmer af politiske partier? Jeg har muligvis været uopmærksom, men jeg opfattede ikke ministerens svar på mit spørgsmål om, hvorvidt man ville tage det med i undersøgelsen, for det er jo dér, vi mener at den grundlæggende skævhed ligger. For hvis det er rigtigt, at man hovedsagelig udpeger blandt partimedlemmer, er der en fundamental skævhed i systemet, i og med at det kun er så lille en procentdel, desværre, af landets befolkning, der er medlemmer af politiske partier. Jeg siger ikke, at der er noget ondt i, at man ligesom belønner sine partifæller, måske dem, der ikke blev valgt til kommunalbestyrelsen, eller af andre grunde, men jeg har en fornemmelse af, at det sker, og jeg synes ikke, det er hensigtsmæssigt. Jeg vil gerne bede om ministerens svar på det spørgsmål.

Justitsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg vil gerne sige til fru Mimi Jakobsen, at jeg tror ikke, der er mange, der betragter det som en belønning. Jeg tror, at langt de fleste opfatter det som en vanskelig forpligtelse, de har, og det er derfor, jeg gør den lille indskudte bemærkning.

Jeg kan sige med sikkerhed, at vi er ikke i stand til at oplyse, om de pågældende, der står på listerne, er medlemmer af politiske partier. Det fremgår ikke af listerne, det fremgår derfor heller ikke af de lister, der indsendes til præsidenten for f.eks. vestre

[Justitsministeren]

landsret, og vi vil ikke være i stand til at få det fremskaffet. Vi vil derfor – det er jeg næsten sikker på – være ude af stand til at give den oplysning, som fru Mimi Jakobsen efterlyser.

Så vil jeg gerne sige til hr. Knud Lind, at det er nok lidt af en misforståelse, hvis hr. Knud Lind har opfattet det sådan, at jeg siger, at der ikke udpeges medlemmer af politiske partier. Det gør der, men der udpeges sandelig også mange, mange steder folk, der ikke er medlemmer af et politisk parti. Jeg tror nok, at erfaringerne er lidt forskellige fra sted til sted. Jeg har erfaring for mange steder fra, at man, som jeg sagde det i første omgang, betragter det som lidt af en ærressag at tage alsidige hensyn, også når det drejer sig om politisk og ikke-politisk organiserede mennesker, mennesker, der tilhører helt andre grupper i samfundet end den politiske gruppe, man selv tilhører.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Som det medlem, der næst efter den præsiderende formand har siddet længst i dette ting, må jeg måske også have lov at bidrage med mine erfaringer med hensyn til besættelse af den slags stillinger; de stammer hovedsagelig fra socialdemokratiet.

Jeg ville meget nødig møde en generalforsamling, hvor man havde udnævnt folk uden for partiet til poster af den art, når der var nogle, der havde siddet 12 eller 13 eller 14 år som medlemmer af bestyrelsen og måske oven i købet havde været inkassatorer og fanebærere; de ville blive rasende, og de ville ikke genvælge de folk til kommunalbestyrelsen, som på den måde havde svigtet den tillid, som deres medlemmer viste dem. Det er bare 40 års erfaring fra det politiske liv.

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg skal gerne tilbagetrække ordet »belønning« og så indsætte »æreshverv«, for så megen betydning vil jeg også gerne lægge i dette her. Der er jo ikke tale om, at man får et godt ben, det ved vi alle sammen, det er det bestemt ikke, og det er en ansvarsfuld opgave. Stadig væk tror jeg nok, at medlemmerne

vil føle det som et æreshverv at få betroet. Men lad så det ligge.

Jeg har ikke forestillet mig, at man, når man opfører folk på grundlister, skal spørge om deres politiske tilhørsforhold, for så mener jeg, vi er ovre i det, hr. Wilhjelm sagde om, at man skal indhente oplysninger. Men kunne man ikke ved henvendelse til grundlistestudvalgene rundt omkring ved deres formænd få at vide, om man har udpeget på den ene eller den anden måde? Det synes jeg man måtte kunne uden at træde nogen over tærerne, så vi får en idé om, hvorvidt dette problem overhovedet er et stort problem, eller det ikke er et stort problem. Det mener jeg ikke kan afsløre noget som helst, der ikke kan tåle en afsløring.

Knud Lind (FP):

Jeg vil gerne her i anden omgang understrege betydningen af, at man får et så bredt udvalg af den danske befolkning som muligt som nævninge. I nævningesager kan forsvar såvel som anklagemyndighed udskyde 2 nævninge hver, mens antallet af udskydelser er 4 i politiske sager. Denne politiseringsudskydelsesret forstærkes af den almindelige måde, hvorpå nævninge udvælges, nemlig af de politiske partier, og som hr. Erhard Jakobsen rigtigt har nævnt, ve den, f. eks. en socialdemokrat, der tog en venstremand! Det ville der blive talt længe om på næste generalforsamling.

Hr. advokat Chr. Vilh. Hagens siger således til Politiken den 26. oktober i forbindelse med spionsagen mod Jörg Meyer:

»Jeg havde inden nævningetingets udpegelse set listen og vidste, at der var et medlem af det kommunistiske parti imellem. Dette medlem stod blandt de første 12 nævninger, der normalt vil udgøre nævningetinget. Alligevel blev han udskudt uden begrundelse. Jeg mener, der her lå klart politiske motiver bag, siger Chr. Vilh. Hagens.«

Her er vi jo inde på noget af det, som er det virkelig farlige i dette. Det er da klart, at det kan vendes om med modsat fortegn, og når vi i forvejen ved, at nævninge er udpeget for det, de er, f. eks. medlem af et politisk parti, så kommer vi ind på det problem, at hvis f. eks. kun anklageren er bekendt med nævningenes politiske tilhørsforhold, mens forsvareren ikke er det, vil anklagemyndighe-

[Knud Lind]

den have en fordel ved at udskyde f. eks. 4 nævninge af en bestemt politisk overbevisning. Nu skal det dertil siges, at det modsatte kunne også være tilfældet.

Justitsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg vil kun sige til hr. Knud Lind, at jeg har ikke til hensigt i dag at diskutere, hvordan nævninge- og domsmandsinstitutionen i øvrigt fungerer, og de teoretiske eksempler, der kan nævnes, er uden interesse i forbindelse med den sag, vi diskuterer i dag, efter min overbevisning.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg synes, at når vi nu netop har talt om disse politiske udnævnelser af medlemmerne til grundlisteudvalgene og måden at vælge folk til grundlisterne ud på, er det groft nok, når ministeren siger, at det er uden betydning for sagen i dag. Når vi så kommer til en politisk sag, får det i hvert fald nogen betydning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af statsamterne. (Ændret fordeling af opgaver).

[Af Nathalie Lind (V) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 21. Fremsat 21/10 80).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Venstre har fremsat forslag til folketingsbeslutning, hvorefter regeringen opfordres til at udarbejde lovforslag om ophævelse af statsamterne og overførelse af statsamternes opgaver til andre administrative organer.

Venstre forestiller sig, at de person- og familieretlige sager henlægges til et statsligt forvaltningskontor i hvert amt, der skal hede forvaltningskontoret for civilsager i det og det amt. I stedet for amtmanden foreslår man en dommer som formand for tilsynsrådet, og i stedet for statsamtet tænker man sig amtskommunen som sekretariat for tilsynsrådet. Stiftamtmanden skal efter forslaget erstattes af en retspræsident eller en landsdommer som medlem af stiftsøvrigheden, og regionsamtmanden foreslås afløst af regionspolitimesteren. Endelig forestiller man sig de øvrige statsamtsopgaver placeret i andre administrationer. Det anbefales, at politimesterembederne overvejes i denne forbindelse, idet en hovedlinje i den ændrede opgavefordeling bør være, at opgaverne løses så nær borgerne som muligt.

Der er således tale om et forslag, der går ud på at flytte statsopgaver fra én statsmyndighed til forskellige andre statsmyndigheder, nyoprettede eller eksisterende, og at lade dommere overtage nogle af amtmændenes hverv. Derfor er det meget vanskeligt for mig at følge den begrundelse, som ledsager beslutningsforslaget.

Det siges i bemærkningerne, at forslaget er en videreførelse af kommunalreformens idé og tanker, og der henvises til en redegørelse af daværende arbejdsminister Lauge Dahlggaard i Folketingstidende 1970-71, sp. 6456 ff., og til daværende indenrigsminister Poul Sørensens indsats for at gennemføre den kommunale inddeling, vi har i dag.

Inden jeg går ind på selve beslutningsforslaget, er jeg nødt til at understrege, at det, forslaget vedrører, altså en omrokering inden for statens administration, ikke har noget med kommunerne eller med kommunalreformen at gøre. Jeg må også gøre opmærksom på, at de politiske forhandlinger, forslagsstillerne henviser til, ikke drejede sig om, hvad der skulle ske med statsamterne, efter at delingen mellem den amtskommunale og den statslige amtsadministration var gennemført i 1970. Man drøftede principperne for den